

tóintézet folyóirat-közleményeinek tudomány-metriai összehasonlítása (JGYTF), II. díjat *Benkő Beáta–Galambos Zsuzsanna: A molekuláris biológia magfolyóiratai* (JGYTF) és III. díjat *Anviler Judit–Tóth Erika: A magyar tudomány információ-ellátásának visszaesése 1976–1986 között* (JGYTF) című műveikkel.

A dolgozatok értékelésekor a zsűrik figyelembe vették a hallgatók előadó- és vitakészségét is. A dolgozatok bemutatását követően a hallgatók sok hasznos tanácsot kaptak a szekciók munkájában résztvevő oktatóktól, a hallgatótársaktól is munkájuk kiegészítéséhez, továbbfejlesztéséhez, közzétételéhez. A legigényesebb, elméleti vagy gyakorlati szempontból hiányt megszüntető dolgozatok kiadását is ajánlották a lektorok, ill. a zsűrik. Remélhetően közülük is publikálásra kerülnek olyan munkák, mint a korábbi években szintén diákköri dolgozatokként készült és továbbfejlesztett *Székelyné Sipos Klára–Botosné Koscsó Ilona: Ki kicsoda a mai magyar gyermekirodalomban*. OSZK–Csokonai Kiadó, 1988, az általános iskola 1–4. osztálya számára készülő tantervi ajánlóbibliográfiái sorozat kötetei, mint

Vadásznő Balogh Mária: Matematika 4. osztály. KFTF 1990., *Köváry Erika: Olvasástanítás 3. osztály*. KFTF 1991 vagy *Huga Ibolya: Könyv- és könyvtárhaználtati munkafüzet az általános iskolák 1–2. osztálya számára*. KFTF 1990, s a Debreceni Városi Könyvtár kiadásában most megjelenő *Aszalós Imréné: A magyar gyermek- és ifjúsági irodalom elméleti kérdései és kritikája 1975–1980 között* című bibliográfia.

A szakmai találkozó tartalmában, hangulatában a tudományos tevékenység rangjához méltó volt, megfelelt feladatának: értékelte az eddig végzett munkát, kedvet ébresztett és segítséget adott a további kutatómunkához. Hozzájárult a könyvtári munkát ismerő, értő, fejleszteni akaró és arra képes új könyvtáros nemzedék megszületéséhez. Köszönet érte a témavezető tanároknak, lektoroknak, zsűritagoknak, a rendező szerveknek, és a tudományos munka anyagi elismeréséhez, a hallgatói pályadíjakhoz hozzájáruló könyvtáraknak, az Országos Széchényi Könyvtárnak és az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeumnak.

Dr. Suppné dr. Tarnay Györgyi

Köteles példányok – tisztázás és útkeresés

Mit lehet tenni a köteles példányok eredményesebb összegyűjtése érdekében? Mit kell változtatni az eddigi elosztási-részeseési rendszeren? Hogy kell értelmezni mai szemmel a megőrzésre vonatkozó előírásokat?

E három kérdés csak izelítő abból a szélesebb körből, mely arra sarkallta a nemzeti könyvtárat, hogy könyvtári partnerek véleményére építve keresse a továbblépés módjait. Az OSZK 1990 végén levélben kérte a részesező mintegy nyolcvan könyvtárat, hogy foglalja írásba tapasztalatait és javaslatait. Február közepére minden második könyvtár válaszolt, s erre az anyagra építve meg lehetett fogalmazni az érdemi véleményvariációkat.

Március 19-én pedig tanácskozássra gyűlt legalább százötven ember, megtöltve szinte a nemzeti könyvtár előadótermét. *Dr. Bodó Sándor*, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Közgyűjteményi Főosztályának veze-

tője üdvözlő szavai után összefoglalta az irányítás mondandóját. A köteles példányok fontossága, haszna, nélkülözhetetlensége vitathatatlan, megőrzése nekik is feladatuk. Különösen a mostani időszakban, mikor a könyvtári világ nem számíthat többre anyagilag, mint amennyi rendelkezésére áll jelenleg.

Ezután a jelen sorok jegyzője foglalta össze a kötelespéldány-szolgálat szemszögéből a főbb, vitásra érdemes problémákat, törekedve a megoldási irányok érzékeltetésére is. A köteles példányok hiányos beszolgáltatása mögött lényegében a hiányos-elégtelen jogi eszközök állnak, de egyre jobban érzékelhető az anyagi ellenérdek is a kiadói-nyomdai terület részéről (korábban nem számított, hogy „Állam bácsi” egyik zsebéből mennyit tesz át a másikba). A megoldás az adókedvezmény lehet. Szükségesek államigazgatási módszerek az új nyomtatóhelyek megismerésére. Rövid

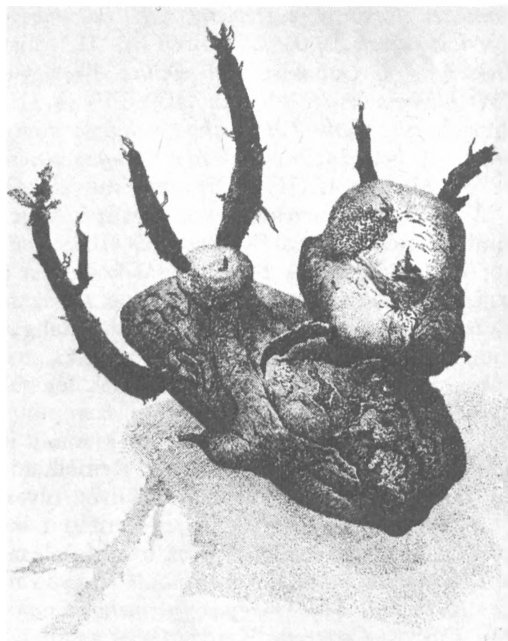
távon azonban a legtöbbet maguk a könyvtárak tehetnek: a megyei-városiak a nyomdaellenőrzés segítségével, s mindegyik a településen megjelenő időszaki kiadványokról az OSZK-nak küldött mintapéldánnyal. Gondok mutatkoznak a regionális elosztás keretében: a hiányok fokozódnak, helyenként nagy az időintervallum. Teljesen „fekete” helyenként a videopiac: szinte nevetve hivatkoznak a szolgáltatásra kötelezettek arra (szerencsétlen) jogszabályi kitételekre, hogy csak 10 példány felett kell szolgáltatni. Sok könyvtár jelezte, hogy indokolt felülvizsgálni a jelenlegi részsedést, s egységes szemlélettel dönteni, lehetőleg magunk, a jövőbeni elosztásról. Számos észrevétel jelezte, hogy a jelentéktelen, elavult vagy más okból szükségtelenné vált köteles példányok tíz évig történő megőrzése nem látszik indokoltnak. A továbblépést egy közösen megfogalmazott selejtezési útmutató, s még inkább az jelenthetné, ha ellátásban gondolkodva abban állapotodnának meg az érdekeltek, mely gyűjtemény (pl. tároló könyvtár) vállalhatná a megőrzés-szolgáltatás egyértelmű feladatát, s ezzel a többieknek lehetővé válna a funkcionális megközelítés (minden értékeset megőriznek, hisz azért könyvtárosok, de az értéktelentől megszabadulhatnak).

Többórás vita folyt a felmerült kérdésekről. *Demény Ilona, Korompai Gáborné, Zalainé Kovács Éva, Pröhle Éva, Berke Barnabásné, Birck Edit, Gyuris György, Hopp Gyözőné, Takács Miklós, Gulácsiné Pápay Erika* és még sokan mások – gyakorta egymás véleményét is vitatva – keresték a jó megoldásokat. A jóízű eszmecsere eredményeként a tanácskozás ajánlásokat fogadott el. Ezek megvalósulását két-három év múlva érdemes lesz megvizsgálni.

Ajánlások a köteles példányok jövőbeni hasznosításához

1991. március 19-én az Országos Széchényi Könyvtárban országos tanácskozás foglalkozott a köteles példányok kérdéseivel. A tanácskozáson a köteles példányokból részesedő mintegy nyolcvan könyvtár képviselői vettek részt. Alapos vita után az alábbi ajánlásokat fogadták el.

1. A köteles példányok az 1978-ban bevezetett új elosztási rendben jelentősen hozzájárultak a szakterületi és regionális dokumentumellátás színvonalának javításához, továbbá a

nemzeti bibliográfiai és nemzeti szakbibliográfiai tevékenységhez.

Ugyanakkor javasoljuk, hogy a helyismereti bibliográfiai munka alapjának megteremtése végett a helyi vonatkozású kiadványokból az illetékes regionális központok kettő példányt kapjanak: az egyik példányt a regionális ellátásban használják fel, míg a másik az érdekelt megyei könyvtárba kerüljön.

2. A kiadói és nyomdai-sokszorosító területet – minthogy lényegében megszűnt állami, illetőleg dotált jellege – érdekeltté kell tenni a minél teljesebb szolgáltatásban (például az adózás megfelelő alakításával biztosítani, hogy költségei megtérüljenek). A tanácskozás nyomtatékosan kéri a kulturális kormányzatot a szükséges lépések haladéktalan megtételére.

3. Úgyszintén sürgősen meg kell találni azokat az államigazgatási és/vagy igazgatásrendszeti eszközöket, amelyekkel biztosítható, hogy a kiadói és nyomdai tevékenységet végzők, illetőleg ilyen tevékenységbe kezdők nyilvántartásba vétele hiánytalan legyen, mert ez a köteles példányok begyűjtésének és megfelelő ellenőrzésének elengedhetetlen feltétele. A várhatóan kidolgozásra kerülő új sajtótörvény teremtsen olyan lehetőségeket, hogy valóban hatékony szankcionálás sújtja azokat a szolgáltatásra kötelezetteket, akik a fenti módon megteremtett érdekelttség ellenére sem

teljesítik a beszolgáltatást és tájékoztatást az előírt módon.

4. Addig is a könyvtárak részéről erősíteni kell az OSZK-t segítő ellenőrző-tájékoztató tevékenységet. Különösen fontos szerep hárul a megyei és városi könyvtárakra a székhelyükön működő nyomdák és kiadók ellenőrzésében, az OSZK ilyen irányú feladatának segítésében. Emellett kívánatos, hogy minden helyi könyvtár hívja fel az önkormányzat, a helyben működő pártok, egyesületek stb. figyelmét a beszolgáltatási kötelezettségre, továbbá legalább az új helyi időszaki kiadványokból juttasson el egy-egy mintapéldányt az OSZK kötelesepéldány-szolgálatához.

5. A jelenlegi részesedő mintegy nyolcvan könyvtár gyűjtési profilja átfogó elemzést érdemel, hogy ennek eredményeként az elosztásban az indokolt változtatások reális alappá épüljenek. Javasoljuk, hogy az elemzést társadalmi bizottság végezze a Művelődési és Köznevelési Minisztérium hozzájárulásával, s a Magyar Könyvtárosok Egyesületének és a Könyvtári és Informatikai Kamara támogatásával. Az elemzéshez minden részesedő könyvtár küldje meg az OSZK kötelesepéldány-szolgálatának érvényes gyűjtőköri szabályzatát. Az egyes régiókban együttműködő könyvtárak az elemzés első lépcsőjeként tekintsék át eddigi részesedési-működési tapasztalataikat, s véleményükkel segítsék az országos bizottságot. A későbbiekben a bizottság magva alkalmas lehet arra, hogy az újonnan felmerülő igényeket elbírálja – amennyiben a minisztérium egyetért a hatáskör átruházásával.

6. Az OSZK az érdekelt könyvtárak bevonásával vizsgálja meg az efemer típusú kiadványok megőrzésének és szolgáltatásának a tárolókönyvtárra centralizálható lehetőségét (ezzel mentesítendő a többi könyvtárat a ritkán igényelt anyagok tárolásától).

7. Gondoskodni kell arról, hogy a köteles példányok ne legyenek eladhatók. Az esetleges selejtezés után a könyvtári hasznosításra alkalmas fölépéldányokat más könyvtáraknak kell felajánlani.

8. Az OSZK számítógépesítése keretében kívánatos mielőbb megoldani a köteles példányok – időszaki kiadványok – gépi nyilvántartását a pontos elosztás elősegítése érdekében.

9. A fentiekben javasolt elemzések és a változások nyomán az OSZK készítsen részletes tájékoztatót a köteles példányokból részesedő könyvtárakról.

Budapest, 1991. március 19.

Országos Széchényi Könyvtár kötelesepéldány-szolgálat

Sonnevend

Pályakezdők és az MKE

Segíthet-e az MKE a fiatalok, pályakezdők munkahelyi beilleszkedésében, a hivatástudat elmélyítésében, a könyvtárossá válás szocializációs folyamatában?

A kérdés talán nem akadémikus jellegű, ha a „párt” és a szakszervezet által megtettesített „védőernyők” eltűnése nyomán a leépítések, a munkanélküliség rémétől egyre inkább fenyegetett kollégákra (önmagunkra?) gondolunk.

Az egyébként is mind kiszolgáltatottabb munkahelyi vezetők felelőssége nyilvánvaló. Tud-e perspektívát, képességeit mozgósító feladatokat kínálni a fiatal munkatárs számára az adott munkahelyen és a nagyobb közösségen – az MKE helyi és szakmai szervezetein –

belül? Az egyes szervezetek tudnak-e elég vonzerőt gyakorolni az utánpótlás érdeklődésének felkeltéséhez, az elemi kapcsolatok mielőbbi megteremtéséhez?

A magunk módján szeretnénk kísérletet tenni, az egyébként nyilvánvalóan a helyi ütközetekben eldöntendő folyamatok, konfliktusok nyilvánosságra hozására, a feszültségek esetleges feloldására. Tervezzük „Pályám kezdete” címmel pályázat hirdetését 5–10 éve dolgozó fiatal kollégák számára; megfelelő anyagi támogatás esetén olvasótábor szervezünk főiskolát, egyetemet frissen végzett kollégák számára; 1992 tavaszán konferenciát szervezünk ebben a témakörben.

Nagy Attila